

КОВИД 19 ошѝагош – дел од ѝррогаша и околнаш

Сл.1. Есенска идила (Фото: Екологист)

Насекаде низ земјава луѓето веќе се навикнаа да ги прескокнуваат фрлените маски додека се движат низ улиците, парковите, шумите, плажите... Годинава, есенското шаренило од паднати лисја го „збогатија“ и паднатите маски во различни бои и форми - од рачно изработени платнени прекривки за повеќекратна употреба, преку купени медицински маски, сè до скапите N95 и слични модели.

За колкав проблем станува збор?

Маски се произведуваат во земјата, се увезуваат од странство, а исто така се изработуваат во домашни услови. Невозможно е да се утврди колкав е бројот на маски во моментот во државата, но има индикатори што ја откриваат димензијата на сегашната состојба.

Податоците за јавните набавки покажуваат дека од март, државните институции купиле над еден милион парчиња маски, најголемиот дел за еднократна употреба. Државните институции имаат протоколи за справување со отпадот (освен

ако имаат несвесни вработени во службите што се ослободиле од маските на јавен простор). Со оглед дека целиот јавен сектор во земјава брои околу 140.000 луѓе и за нив биле набавени милион маски, може да се заклучи дека низ рацете на општата популација прошле и десетпати повеќе маски. Не е чудо што ги гледаме насекаде.

Британските научници пресметале дека ако секој користи една маска на ден цела година, се создаваат илјада тони нов отпад месечно на милион жители (две илјади тони во случајот со РС Македонија). Американското хемиско здружение, пак, пресметало

дека во светот се произведуваат и фрлаат по 129 милијарди маски и 65 милијарди пара ракавици месечно. Преведено во македонски услови тоа би значело дека секој месец се фрлаат по 33 милиони маски.

Сл.2. Работници на ѝроизводна линија за зашѝишњи маски – јужна Кина, ѝрвинција Гуанѝонѝ, фошѝографија: Хинѝиа/Ни Науѝ

Дали е потребен посебен систем за собирање на ковид-отпадот за да се спречи ширењето на заразата преку него?

Со оглед на ситуацијата со управувањето со отпад во државата, како и со фактот дека рециклирањето е ограничено на неколку компании, а селектирањето е оставено на волјата и свеста на секој поединец, може да се заклучи дека деценискиот проблем со отпадот стана уште попредизвикувачки со пандемијата.

Од Министерството за животна средина и просторно планирање се на ставот дека заштитните маски и ракавици не спаѓаат во медицински отпад и засега не се планира промена на системот за собирање и одлагање на отпадот за да се одговори на предизвиците што ги носи коронавирусот во оваа сфера - „Тие се комунален отпад и не постои законска рамка или препорака кои се во согласност со Светската здравствена организација како тие да се третираат поинаку“.

Сепак, оттаму издадоа препораки, пред сè за граѓаните кои се во изолација, да го одлагаат личниот отпад, особено маските, ракавиците и другите средства, во двојни вреќи за отпадоци. Едната треба да се наполни до две третини од нејзиниот капацитет и да се затвори, а потоа треба да се стави во другата и убаво да се затвори. Се препорачува и комуналните работници и сите собирачи на отпад да носат заштитна опрема.

Сл. 3 Корџа за ошџаод од зашџиџиџни маски и ракавици џосџавена во џрѓовски центџар Зебра - Каџиџиџеџ

Комуналните претпријатија, свесни за предизвиците и ризикот со кој се соочуваат комуналните работници, се согласија за преземање на опасниот отпад од корпите за еднократните маски и ракавици кои беа поставени во првата фаза од имплементацијата на проектот Биди одговорен за себе и за својата животна средина и во услови на пандемија, имплементиран од Центар за еколошка демократија Флорозон (Сл.3)

„Чесџо се случува маскџиџе и друѓиџиџе зашџиџиџни средсџиџа да се фрлаџиџ на јавни џовршини. Сеџо џоа се собира, но не џреба да се случува. Фрлаџиџо на џој оџџаод на џаков начин не е безбедно. Тој џреба да се фрла во две кеси, џо можносџиџ во корџиџиџе кои се џосџавени за џаа намена. Но не можеме ние да се сџравуваме со џравилносџиџиџе околу одлаѓаџиџо на овој оџџаод. Нема доволно инсџекциски служби кои ќе џи казнаџиџ оние џџо несоодвеџиџо џо џреџирааџиџ овој оџџаод во моменџиџоџ коѓа џо фрлааџиџ“ - Апел од Комунална хигиена.

Очигледно е дека е потребен систематизиран пристап при управувањето со КОВИД отпадот, потребни се стратегии при вонредни и кризни состојби, а особено е потребно сега кога целата планета е во услови на пандемија. Префрлувањето на грижата од една на друга институција само дополнително придонесува на усложнување на веќе енормниот проблем.

Како светот се справува со КОВИД отпадот?

Двојни кеси, специјални кеси или кутии, мерки за чување на отпадот 72 часа пред фрлање, честа дезинфекција на корпите и на возилата, се само дел од мерките што низ светот се спроведуваат за да се намали опасноста од пренесување на вирусот преку контаминиран отпад.

Според анализата направена од страна на Програмата за животна средина на Обединетите нации (УНЕП), планетата се соочува со речиси идентичен проблем насекаде – зголемени количества мешан отпад (ризичен и неризичен заедно), повеќе пластика, како и поголемо фрлање потенцијално контаминирани материјали. Проблемот е особено изразен во земјите во развој, каде што и претходно немало воспоставено ефикасни системи за управување со отпад, што е случај во нашата држава. Двојни кеси

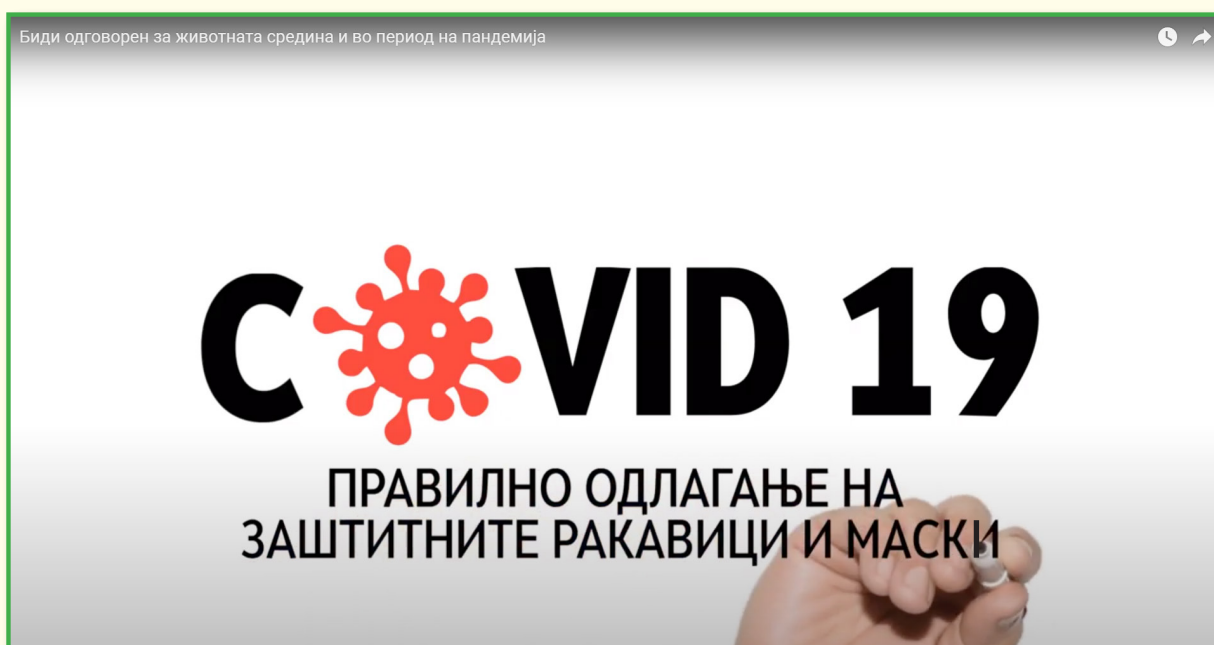
и сепарирани садови за ковид-отпад препорачува и Европската комисија во нејзината анализа за управувањето со отпадот во време на пандемија издадена уште во април, во раната фаза од ковид-кризата. Добра пракса за управување на КОВИД отпадот се покажува во Силесија, Полска, каде се користат посебно обележани кеси наменети само за овој отпад, посебни возила за транспорт само за КОВИД отпадот до инценераторите, редовна дезинфекција на корпите, контејнерите и возилата, како и зголемен број на комунални работници .

Генерално, на државата и недостигаат политики кои се однесуваат на управувањето со КОВИД отпадот. Потребно е ИТНО донесување на Национален план за управување со КОВИД отпадот и активна вклученост на клучните чинители во битката против ширење на вирусот.

Сл. 4. Посебни каниџи за Ковид-отпад во Кина (Фото: Nanwan Subdistrict Office)

Секако, неизбежен сегмент од правилното и безбедно управување со КОВИД отпадот е интензивна јавна кампања со цел подигнување на свеста кај граѓаните за важноста, односно опасноста од неправилно одлагање на овој отпад.

[ВИДЕО за безбедно и правилно одлагање на КОВИД-отпадот.](#)

Овој билтен е изработен во рамките на проектот „Биди одговорен за себе и за нашата животна средина и во услови на пандемија“ и се спроведува со финансиска поддршка на Владата на Република Северна Македонија преку Програмата за финансирање на програмските активности на здруженијата и фондациите за мерки за справување со COVID – 19 кризата.